

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์ชุมชนไทใหญ่ในเมืองเชียงตุง

3.1 พัฒนาการของอาณาจักรไทใหญ่

รัฐฉาน (Shan) มีอาณาเขตติดกับประเทศไทยทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐ ทางทิศเหนือติดต่อกับรัฐกะฉิ่น และมณฑลยูนนาน ทางทิศใต้ติดต่อกับประเทศไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศลาว สภาพทางภูมิศาสตร์ของรัฐฉาน ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยภูเขาสูงทั่วพื้นที่ มีผืนป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าลักษณะพื้นดินในบริเวณที่ราบสูงฉานนั้นมีความสูงโดยเฉลี่ย 914 เมตร ส่วนใหญ่เป็นหินปูน ที่ราบสูงนี้อยู่ในระยะลึกกร่อนจึงมีหุบเขาลึกปรากฏอยู่ทั่วไป มีแม่น้ำสาละวิน แม่น้ำสายหลักของรัฐฉาน และแม่น้ำสาขาไหลผ่านจากเหนือลงไปได้ เมืองต่าง ๆ ในรัฐฉานมักตั้งอยู่บนที่ราบหุบเขาเล็ก ๆ ของแม่น้ำสาขาที่ไหลลงแม่น้ำสายใหญ่ ทั้งแม่น้ำอิระวดี แม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน (ถนอมกร สว่างศรี, 2552: 9) ชาวไทใหญ่มีความประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทมาอย่างยาวนาน โดยไทใหญ่กลุ่มนี้เคยมีศูนย์กลางอำนาจอันรุ่งเรือง เป็นที่รู้จักในนามว่า อาณาจักรมวหลวง (Mong Mao Long) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 อาณาจักรมวหลวงมีอำนาจเข้มแข็งสามารถผนวกเอกราชดินแดนอื่น ๆ มาไว้ในครอบครองจำนวนมาก ทั้ง เมืองเชียงตุง เมืองลีป้อ เมืองนาย เมืองยองห้วย เมืองแสนหวี เมืองมิด เมืองของหรือโมกอง และเมืองอาหมหรืออัสสัม ในบางสมัยได้ขยายอาณาเขตไปถึงดินแดนพม่าตอนบนและทางตะวันออกทั้งหมด บางสมัยก็สามารถแผ่ขยายไปถึงจรดเขตมอญ ซึ่งอยู่ทางตอนกลางของพม่าในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าอาณาจักรมวหลวงสิ้นสุดลงเชื้อสายชาวไทใหญ่ยังคงมีเมืองเล็กเมืองน้อยอยู่เช่นเดิม มีผู้นำปกครองอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐใหญ่ เช่น เมืองแสนหวี ลีป้อ เมืองนาย เมืองปาย ฯลฯ ในพม่า เป็นต้น

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 สมัยพระเจ้าอนรธา แห่งอาณาจักรพุกาม (ค.ศ.1044-1077) โดยมีการยอมรับอำนาจของอาณาจักรพุกามในระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่กษัตริย์แห่งเมืองมวได้ยกพระธิดาให้เป็นสนมของพระเจ้าอนรธาเมื่อครั้งที่พระองค์ได้เสด็จไปยังเมืองด้าหลี่ (Tali) และในคราวที่พระเจ้าอนรธาเสด็จไปสร้างเจดีย์ปาวริสัด (The Bawrithat Pagoda) ในเขตเมืองยองห้วย พระองค์ได้รับการสวมมิกัดี้จากชาวไทใหญ่ ทรงทอดพระเนตรเห็นการทำชลประทานของชาวไทใหญ่ จึงได้เกณฑ์ข้าทาสชาวไทใหญ่มาชุดคลองสร้างฝายเพื่อการชลประทานด้วย และต่อจากสมัยพุกามเป็นต้นมา ชาวจาน (ไทใหญ่) ก็มักมีความเกี่ยวพันกับรัฐพม่าเสมอ โดยเฉพาะเรื่องกองทัพไทใหญ่ในการทำสงคราม (ถนอมกร สว่างศรี, 2552: 11)

สำหรับการปกครองในรัฐฉานภายใต้ระบบเจ้าฟ้านั้น มีลักษณะซับซ้อนในระดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาดินแดนในเขตภูเขาด้วยกัน ทั้งชุมชนของชาวเขาเผ่าชิน (Chin) กะฉิ่น (Kachin) รวมถึงชุมชนกะเหรี่ยง (Karen) ระบบเจ้าฟ้าจะให้อำนาจในการปกครองอยู่ที่ผู้ปกครอง

แต่ก็ได้มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนโดยผ่านผู้ปกครองของแต่ละเมืองอย่างทั่วถึงและ ยุติธรรมชาวไทยใหญ่มีความเชื่อว่า ผู้ปกครองนั้นเปรียบเสมือน “ไข่ฟ้า” หรือ “โอรสแห่งสวรรค์” ที่ ได้ถูกส่งให้มาปกครองบ้านเมือง ขนานนามว่าเป็น “เจ้าฟ้า” (Chao fa) หรือที่พม่าเรียกว่า สอพวา (Sawbwa) ซึ่งหมายถึง “เจ้าแห่งฟ้า” หรือ “ผู้มีอำนาจแห่งฟ้า” อันเป็นตำแหน่งเจ้าฟ้าเป็นตำแหน่ง สูงสุด มีอำนาจเด็ดขาดด้านการทหารและพลเรือน และมีพระราชวังปรับของเจ้าฟ้าเรียกว่า “หอคำ” หรือ “หอแสง” และอาณาบริเวณที่ประทับเรียกว่า “เวียง” ซึ่งมักจะสร้างขึ้นอย่างแข็งแรง มีประตู เมืองหลายด้าน มีทางน้ำไหลผ่านเพื่อให้ชาวเมืองได้อุปโภคบริโภค และมีเชิงเทินรอบที่จะคอย ป้องกันข้าศึกบุกรุก หอคำนี้ถือเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมบ้านเมือง เนื่องจากใช้เป็นสถานที่รับ บรรณาการจากหัวหน้าหมู่บ้านของหมู่บ้านต่าง ๆ ดังเช่น ที่เมืองเชียงตุงภายในหอคำจะมีห้องโถง และบัลลังก์สำหรับเจ้าฟ้าขึ้นประทับ เพื่อรับบรรณาการ โดยแต่งตัวเต็มยศพร้อมเครื่องสวมศรีษะ ทำด้วยทองคำ (กนกอร สว่างศรี, 2552: 11)

ตำแหน่งของผู้ปกครองรองลงมาจากเจ้าฟ้า และมีอำนาจไปปกครองเมืองอื่นๆ ภายในรัฐ นั้นจะเรียกว่า เจ้าคำเมือง (Chao Khun Muang) หรือ ในภาษาพม่า เรียกว่า เมียวซา (Myoza) เจ้าคำ เมืองหรือเมียวซานี้ เป็นผู้ที่สืบสายเลือดมาจากเจ้าฟ้า โดยทั่วไปจะเป็นน้องชายหรือนุตรชาย ตำแหน่งเจ้าคำเมือง ยังหมายถึงการให้ผลประโยชน์ทั้งจากแรงงาน-ภาษีแก่ขุนนาง หรือกลุ่มเชื้อ พระวงศ์ โดยไม่ต้องปกครองและไม่สืบทอดเป็นมรดก ภายใต้ตำแหน่งเจ้าคำเมือง ก็จะมีตำแหน่ง พ่อ เมือง (Paw-Muang) เฒ่าเมือง (Tao Muang) และตำแหน่ง ปู่เหิง (Pu Haeng) ซึ่งเป็นผู้ปกครอง ท้องถิ่น ทำหน้าที่ดูแลหมู่บ้านทุกซอกทุกซอของหมู่บ้าน (กนกอร สว่างศรี, 2552: 13) พร้อมทั้งมีตำแหน่ง ปู่เหิง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์เป็นระหว่าง “เจ้าฟ้าผู้กินเมือง” หรือผู้เก็บภาษี กับ ประชาชน “ปู่เหิง” จึงเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างสัมพันธ์ในระดับชาวบ้านกับชนชั้นผู้ปกครอง เป็นตัวกลางในการสื่อความหมายระหว่างรัฐกับประชาชน สำหรับตำแหน่งพ่อเมือง (Paw – Muang) เฒ่าเมือง (Tao Muang) โดยตำแหน่ง ก็คือที่ปรึกษาของเหิง มีอำนาจทางด้านการตัดสินใจ ความในหมู่บ้าน บุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งนี้มักเป็นเชื้อสายของเจ้าฟ้า หรือไม่ก็ต้องเป็นผู้ที่เจ้า ฟ้าให้ความไว้วางใจเป็นพิเศษ ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งเหิง พ่อเมือง เฒ่าเมือง (กนกอร สว่าง ศรี, 2552: 13)

โครงการอำนาจการปกครองรัฐฉานในระบบเจ้าฟ้า

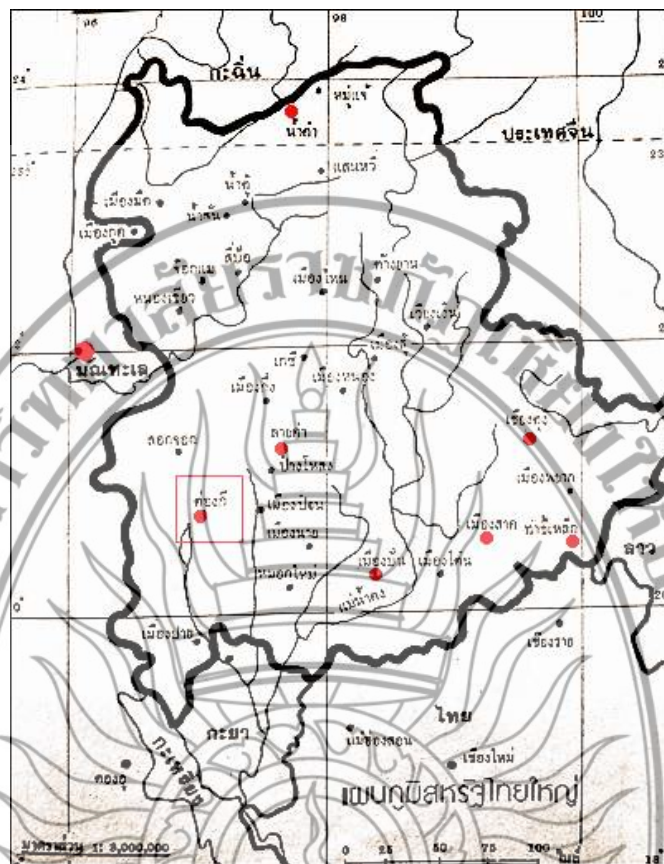
ระดับเมือง

การเมืองการปกครองของรัฐฉานในสมัยที่ยังเป็นรัฐอิสระเมื่อชาวไทใหญ่ได้ตั้งอาณาจักรครั้งแรกที่เมืองมวหลวง มีเจ้าฟ้าปกครองอาณาจักรทั้งหมด ต่อมาก็แยกกันตั้งตัวเป็นเมืองอิสระทั้งหมด 9 เมือง แต่ละเมืองมีเมืองบริวารย่อยๆ อีกหลายสิบเมือง คือ

1. เมืองก่อง มีเมืองบริวาร 99 เมือง
2. เมืองยาง มีเมืองบริวาร 37 เมือง
3. เมืองสองสบ มีเมืองบริวาร 38 เมือง
4. เมืองมิด มีเมืองบริวาร 49 เมือง
5. เมืองนาย มีเมืองบริวาร 37 เมือง
6. เมืองแสนหวี มีเมืองบริวาร 49 เมือง
7. เมืองสี่ป่อ มีเมืองบริวาร 29 เมือง
8. เมืองของห้าย มีเมืองบริวาร 39 เมือง
9. เมืองเชียงตุง มีเมืองบริวาร 39 เมือง

เมืองใหญ่ๆ ทั้ง 9 เมืองนั้น มีเจ้าฟ้าปกครองในแต่ละเมือง มีอำนาจเต็มในการบริหารบ้านเมืองและสืบราชวงศ์เจ้าฟ้าต่อๆ กันมา (เรณู วิชาติศิลป์, 2537: 268)

ภาพที่ 1 ภาพแสดงแผนที่รัฐฉาน พม่า
ที่มา: บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2503)

ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 สมัยการครองราชย์ของพระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์พม่าแห่งราชวงศ์ตองอู ได้ขยายอำนาจเข้ามาปราบปรามนครรัฐต่างๆ ในบริเวณลุ่มน้ำสำคัญในภูมิภาคอุษาคเนย์ ภายหลังจากการทำสงครามเอาชนะเหนือเมืองอังวะได้ในปี ค.ศ.1555 พระเจ้าบุเรงนองก็ได้ยกทัพเข้าตีหัวเมืองไทใหญ่ในเขตอิระวดีตอนบน เนื่องจากบรรดากลุ่มผู้ปกครองของไทใหญ่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่เมืองอังวะ จึงต้องปราบหัวเมืองไทใหญ่ในเขตดังกล่าวให้อยู่ในอำนาจการรบถึงสองครั้ง ในปี ค.ศ.1555 และปี ค.ศ.1557 ทำให้พระเจ้าบุเรงนองสามารถได้ชัยชนะเหนือแคว้นไทใหญ่ทั้งในภาคเหนือและภาคตะวันออก ตามพงศาวดารพม่าได้กล่าวไว้ว่า พระเจ้าบุเรงนองได้กรีธาทัพเข้าปราบหัวเมืองเงี้ยว (หัวเมืองไทใหญ่) ในแม่น้ำอิระวดีตอนบน ถึงเขาปัตกายซึ่งเป็นเขาบรรทัดแยกภาคพม่าและอาขัณ (อัสสัม) ออกจากกันได้อย่างเรียบราบ บรรดาเจ้าฟ้าที่มีอำนาจในหัวเมืองไทใหญ่อย่างเมืองกอง (โมคอง-Mogaung) และเมืองยาง (โมนยวิน-Mohnyin) ต่างยอมอ่อนน้อมต่ออำนาจและยอมถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อกษัตริย์บุเรงนอง โดยในปีต่อมาพระเจ้าบุเรงนองก็ได้เข้าปราบเจ้าฟ้าแห่งเมืองนายที่ได้รุกรานเขตแดนเมืองสิป้อซึ่งยอมสวามิภักดิ์ต่ออำนาจของพระเจ้าบุเรงนองอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว ไม่เฉพาะแต่เมืองนายเท่านั้น เมืองของห้วย เมืองลือกจอก และเมืองหนองหมื่นต่างก็ยอมอ่อนน้อมต่ออำนาจของพม่าเช่นกัน (กนกกร สว่างศรี, 2552: 15)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเจ้าฟ้าไทใหญ่มีความกระด้างกระเดื่องต่อราชสำนักพม่าภายหลังพระเจ้าบุเรงนองยกทัพเข้าตีเมืองเชียงใหม่ เจ้าฟ้าเมืองไทใหญ่ ได้แก่ เมืองนาย (Mone) เมืองของห้วย (Yawngghwe) และเมืองลือกจอก (Lawksawk) ได้เข้ารุกรานกองทหารรักษาการที่คุมเมืองนาย และได้ทำลายสะพานที่ข้ามแม่น้ำสาละวินที่พระเจ้าบุเรงนองโปรดให้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นทางเชื่อมเข้าตีเมืองเชียงใหม่เป็นเหตุให้ในปี ค.ศ.1559 ทำให้กษัตริย์พม่าต้องยกทัพเข้าปราบหัวเมืองไทใหญ่ การก้าวขึ้นมาใช้อำนาจของราชวงศ์ตองอูของพม่านำไปสู่การล่มสลายของอาณาจักรไทใหญ่แห่งกรุงอังวะและอาณาจักรไทใหญ่อื่นๆ ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าโดยสิ้นเชิง หลังจากรัชสมัยพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของพระเจ้าบุเรงนองและพระเจ้านันทบุเรง ดินแดนรัฐฉานของเจ้าฟ้าไทใหญ่ในสมัยอยู่ภายใต้อำนาจของพม่าได้ถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ มากขึ้น และถูกลดอำนาจเป็นเพียงเมืองเพื่อไม่ให้เกิดศูนย์อำนาจใหญ่ขึ้นมาท้าทายและเพื่อความสะดวกในการควบคุมตลอดจนการเก็บส่วยบรรณาการที่เป็นของมีค่าในท้องถิ่น ที่สำคัญคือความสะดวกในการจัดหาแรงงานไพร่พลเมื่อกษัตริย์พม่าต้องการ มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็นเขตปกครอง 9 เขต แต่ละเขตจะมีหัวเมืองสำคัญ คือ เมืองกอง (เมืองของ) เมืองยาง เมืองสองสบ เมืองมิด เมืองแสนหวี เมืองนาย เมืองของห้วย เมืองสิป้อ และเมืองปาย แต่ละเมืองจะประกอบด้วยหมู่บ้านหลาย ๆ หมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครอง เช่น เมืองของมี 99 หมู่บ้าน เมืองยางมี 37 หมู่บ้าน เมืองมิดมี 49 หมู่บ้าน เมืองนายมี 37 หมู่บ้าน เป็นต้น (กนกกร สว่างศรี, 2552: 15-

ในสมัยของพระเจ้าอลองพญา (ค.ศ.1752 ค.ศ. 1760) โดยมีการแบ่งแยกรัฐน่านออกเป็นเขตปกครองอิสระขนาดเล็ก เพื่อการลดอำนาจของหัวเมืองลงอีก เช่น การแยกเมืองตองเป็ง (Tawng Peng) หรือน้ำซาน (Nam Hsan) ออกมาจากหัวเมืองมิด แยกเมืองลอกจอกออกจากหัวเมืองของหัวแยกเมืองลายข้า เมืองหมอกใหม่ เมืองปั่น และเมืองปอนออกจากหัวเมืองนาย บรรดาเจ้าฟ้าผู้ปกครองในเมืองต่าง ๆ นั้น จะอยู่ในตำแหน่งที่เทียบได้กับเจ้าผู้ครองเหนือหัวที่อิสระ แต่จะต้องส่งบรรณาการให้กับกษัตริย์พม่า และอยู่ในฐานะคู่ – จี (thu-gyi) หรือ เมียว (myo) ภายใต้การควบคุมทางการเมืองการปกครองของอำนาจจากส่วนกลาง ในส่วนของการปกครองภายในอาณาเขตเมืองนั้นทางราชสำนักพม่าจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เจ้าฟ้าในหัวเมืองเหล่านั้นยังคงได้รับอำนาจในการปกครองตามแบบจารีตประเพณี ตลอดจนสิทธิแบบศักดินาสวามิภักดิ์ของประชาชนต่อผู้ปกครอง ตำแหน่งของหัวหน้ายังคงสืบทอดต่อกันในสกุล ซึ่งแล้วแต่ความเห็นชอบของผู้นำ และสามารถถูกถอดออกจากตำแหน่งได้หากมีความประพฤติที่ผิดหลักจารีตประเพณี อย่างไรก็ตาม กษัตริย์พม่าจะเป็นผู้เลือกเจ้าผู้ครองเมือง หรือเจ้าฟ้าเฉพาะในหมู่สกุลเจ้าผู้ครองแคว้นเดิม (คนกอร์ สว่างศรี, 2552: 17)

ในสมัยพระเจ้าบุเรงนองได้นำเอาลัทธิธรรมนิยมแบบพม่าที่สอดคล้องกับประเพณีและการปฏิบัติของสังคมศักดินาตามแบบไทใหญ่เข้ามาใช้ในการปกครอง โดยใช้วิธีประกันความภักดีของเจ้าฟ้าต่อกษัตริย์พม่าด้วยการกำหนดนโยบาย และมาตรการให้เจ้าฟ้าไทใหญ่ต้องส่งเชื้อพระวงศ์เข้าไปอยู่ในราชสำนักพม่า เพื่อการศึกษาและเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีและความรู้ด้านต่าง ๆ จากพม่า อีกด้านหนึ่งก็คือการทำให้เกิดความจงรักภักดี และป้องกันการก่อกบฏของบรรดาเจ้าไทใหญ่ทั้งหลาย นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองด้วยการแต่งงานเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองได้เป็นอย่างดี โดยพระเจ้าบุเรงนองได้ยกเอาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องทางการเมืองการแต่งงานเพื่อให้ไทใหญ่เกิดความจงรักภักดี อีกทั้งกำหนดให้เจ้าฟ้าไทใหญ่เกณฑ์กำลังพลพลอาวุธ เสนิยงอาหารให้กับกองทัพพม่าเพื่อการโจมตีอาณาจักรใกล้เคียง รวมถึงกองทัพที่ต้องคอยปราบปรามไทใหญ่อื่นๆ ที่มีความกระด้างกระเดื่อง หากว่าผู้นำไทใหญ่หรือเจ้าฟ้าคนใดส่อเค้าว่าจะเป็นขบถก็จะถูกปราบปรามโดยผู้นำไทใหญ่ด้วยกันที่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของพม่า (คนกอร์ สว่างศรี, 2552: 17)

ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 รัชสมัยแห่งการปกครองของกษัตริย์มินดงในพม่า (ค.ศ. 1826-1878) จึงเกิดความพยายามในการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับพม่าจากไม่เป็นทางการให้เป็นทางการ การดึงอำนาจทางเศรษฐกิจและการปกครองให้ขึ้นกับศูนย์กลางมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่พม่าประสบทั้งความแตกแยกและการแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำ ระบบการบริหารราชการที่กระจายอำนาจ การสูญเสียรายได้ ตลอดจนความถดถอยของเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้น มาตรการของพระเจ้ามินดงได้ถูกนำมาใช้ในบริเวณรัฐน่านด้วยเช่นเดียวกัน การดำรงอำนาจทางการเมืองการปกครองเหนือรัฐน่านของพระเจ้ามินดงนั้น โดยการผสมผสานและสมาน

ไม่ตรีกับการใช้กำลังทางทหารบังคับในระยะแรกราชสำนักพม่าพยายามยกฐานะของกลุ่มไทใหญ่ เจ้าฟ้าให้สูงขึ้น ซึ่งทำให้เหล่าเจ้าฟ้าของรัฐฉานบางกลุ่มต่างยินดี และยอมรับในการขยายอำนาจ โดยได้เข้าร่วมกับกองทัพของกษัตริย์พม่า ณ เมืองชเวโบ (Shwebo) และมีการสร้างความสัมพันธ์ ในรูปแบบบรรณาการ การแลกเปลี่ยนของกำนันและการแต่งงานโดยรับเจ้าหญิงไทใหญ่มาขึ้นราช สำนักพม่า ดังเช่น การจ่ายค่าบรรณาการแก่ราชสำนักพม่าเป็นรายปี ซึ่งในช่วงสงครามเจ้าฟ้ารัฐฉาน จะช่วยเหลือราชสำนักพม่าด้วยทองคำ พืชผล ม้าเล็ก และกำลังพล เช่นเดียวกับการที่เจ้าฟ้าเมืองตอง เป็งได้เข้าสวามิภักดิ์โดยนำเครื่องราชบรรณาการ ทั้งเงิน ทอง ม้า และใบเมี่ยงมาถวายพระเจ้ามินดง ที่เมืองชเวโบ และในครั้งนั้นเจ้าเมืองตองเป็งก็ได้รับพระราชทานสร้อยทองคำประดับมรกตแหวน เพชรและของอื่น ๆ เป็นการตอบแทน หรือแม้กระทั่งการที่เจ้าฟ้าเมืองนะของญีเว (เมืองของหัวย) ก็ได้ถวายภคินีแก่ราชสำนักกษัตริย์มินดง (กนกอร สว่างศรี, 2552: 18)

ส่วนทางด้านเศรษฐกิจจากกรณีของการทำป่าไม้ในรัฐฉานมีทรัพยากรป่าไม้ที่มีค่ามหาศาล ซึ่งตามประเพณีเดิมนั้นชาวฉานได้มีธรรมเนียมหวงห้ามทรัพยากรธรรมชาติประเภทนี้เป็นพิเศษ ภาษีป่าไม้ของรัฐจะตกเป็นของผู้ปกครองท้องถิ่น แต่ในระยะสมัยของกษัตริย์มินดง ได้มีการ ปรับเปลี่ยนตามนโยบายขยายอำนาจควบคุม โดยได้เข้าไปครอบครองป่าไม้ของฉานโดยการให้เงิน แก่สอพพาเป็นค่าสัมปทาน

ความเจริญทางเศรษฐกิจในพม่าเป็นไปด้วยดี เพราะสามารถควบคุมเส้นทางติดต่อการค้า ระหว่างมณฑลยูนนานกับพื้นที่ทางตอนบนของเอเชียอาคเนย์ อีกทั้งยังมีความสำคัญทาง ยุทธศาสตร์ในฐานะเป็นพื้นที่กันชนระหว่างรัฐใหญ่โดยเฉพาะล้านนาและจีน ที่มีสินค้าผ่าน ดินแดนมากมาย และมีทรัพยากรเป็นที่ต้องการทางเศรษฐกิจได้แก่ ไม้ กัมมะถัน ทองแดง และตะกั่ว รวมถึงแร่เงิน นิลสีคราม หยก และทับทิมที่มีคุณภาพดี จึงทำให้ราชสำนักพม่าพยายามดำรงอำนาจ และผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านั้นเข้าสู่ศูนย์กลาง ในการควบคุมทางการเมืองการปกครองและ เศรษฐกิจในหัวเมืองรัฐฉานชัดเจนมากขึ้นเพียงไร ปฏิบัติต่อต้านอำนาจจากเจ้าฟ้าในหัวเมืองรัฐ ฉานก็เริ่มปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อบรรดาเจ้าฟ้าเริ่มรู้สึกรู้ว่า ราชสำนักพม่าเริ่มเข้า มาแทรกแซงทั้งการปกครองและเศรษฐกิจของรัฐฉานก็จะพบการลุกขึ้นต่อต้านของเหล่าเจ้าฟ้า แต่ ก็มักจะถูกพม่าปราบปรามและถูกจับไปเป็นเชลยที่มณฑลพะโล่ โดยมีการแต่งตั้งผู้ปกครองแทน ซึ่ง ส่วนใหญ่มักเป็นชาวพม่า การกระทำเหล่านี้ได้เพิ่มการคว่ำบาตรของบรรดาเจ้าฟ้าให้รุนแรงมาก ขึ้น อาทิ การเกิดเหตุการณ์ฆ่าข้าราชการพม่าในเขตตองอู และมีการอพยพของชาวไทใหญ่ลงไปยัง เขตปกครองของอังกฤษเพิ่มมากขึ้น ในปี ค.ศ.1853 มีเหตุการณ์จลาจลขึ้นในเมืองตองเป็ง โดยเจ้า ฟ้าเมืองตองเป็ง ซึ่งในอดีตเคยเข้าสวามิภักดิ์ต่อกษัตริย์มินดง นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์จลาจลใน เมืองของหัวยและการก่อกบฏในเมืองแสนหวีอีกด้วย (กนกอร สว่างศรี, 2552: 19-20)

อิทธิพลของพม่าในรัฐฉานเริ่มเสื่อมลงในช่วงปลายราชวงศ์คองบอง ส่วนหนึ่งมาจากการ ต่อต้านของบรรดาเจ้าฟ้าในเมืองต่างๆ และผลจากสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าทั้งสองครั้ง

(สงครามครั้งแรกในปี ค.ศ.1826 และครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ.1582) และในรัชสมัยของพระเจ้าสิป้อ (Thibaw) ซึ่งเป็นช่วงสงครามครั้งสุดท้ายระหว่างอังกฤษกับพม่า (ค.ศ.1885) เหตุผลในข้างต้นเหล่านี้ได้ทำให้เกิดความอ่อนแอทางอำนาจจากส่วนกลาง จนนำไปสู่ความกระด้างกระเดื่องของบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ และความแตกแยกทางการเมืองในรัฐฉานในช่วงเดือน มีนาคม ค.ศ.1865 ทางราชสำนักพม่ามีการระงับการจลาจลที่เกิดขึ้นจากนโยบายทางทหารเป็นผลทำให้มีการปลดปล่อยดินแดนของหลายเมืองในรัฐฉาน เริ่มปรากฏจาก ในปี ค.ศ.1880 บรรดาเจ้าฟ้าเมืองส็อกจอก เมืองนาย และเมียวซา ของเมืองปอน (Mongpaw) และเมืองนอง ได้แข็งเมืองต่อราชสำนักพม่า โดยปฏิเสธการเดินทางเพื่อเข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระพักตร์ในวันขึ้นปีใหม่ ราชสำนักพม่าจึงส่งกองทหารภายใต้ยอร์เมียวส่าหฺงฺยี้ (Yaw Myosa Wungyi) ไปปราบปรามเหล่าผู้นำที่ก่อกบฏเอาใจออกห่างให้ยอมจำนน แต่ก็ต้องพ่ายแพ้กลับมา ไม่เพียงเท่านั้น ที่เมืองสิป้อ เจ้าขุนเส่ง (Chao Khun Seng) ได้ประกาศเลิกสวามิภักดิ์ต่อพม่า ในปี ค.ศ.1881 ในขณะที่เดียวกันเมืองที่อยู่อีกฟากฝั่งของแม่น้ำสาละวินอย่างเมืองเชียงตุงก็ได้ก่อการกบฏต่อราชสำนักพม่า โดยมีเจ้าของไต (Chao Kong Tai) เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงนำกองกำลังเข้าโจมตีกองทหารพม่าในเชียงตุง และประกาศให้เมืองเชียงตุงเป็นอิสระ (กนกอร สว่างศรี, 2552: 20)

ด้านเมืองเชียงตุงได้สนับสนุนเจ้าฟ้าเมืองนายและกลุ่มหัวเมืองที่เป็นพันธมิตรร่วมพยายามปลดปล่อยตัวเองจากการปกครองของพม่า โดยในปี ค.ศ.1883 ได้เกิดการก่อกบฏครั้งสำคัญของเจ้าฟ้าเมืองนาย (ขุนจี – Chao Khun Gyi) ด้วยการร่วมมือกับหัวเมืองไทใหญ่ต่าง ๆ ในละแวกใกล้เคียง นำกำลังเข้าโจมตีที่มั่นและสังหารทหารพม่ารวมทั้งข้าหลวงปกครอง ชาวพม่า (Sitke – สิตเก) ที่เข้ามารับราชการในเมื่อนาย ขณะเดียวกันก็มีเหตุการณ์เข้าปล้นสะดมและเผาเมืองบามอ (Bhamo) ของกลุ่มคะฉิ่น ในปี ค.ศ.1884-1885 โดยมีทหารรับจ้างชาวจีนที่ช่วยพม่าขับไล่กลุ่มคะฉิ่น ความสับสนวุ่นวายอันเกิดจากการก่อกบฏจลาจลในพม่าสมัยของพระเจ้าสิป้อ และการก่อกบฏของเจ้าฟ้าเมืองนายนี้ ได้แสดงถึงสถานะภายใต้ระบอบราชาธิปไตยของพม่าในรัฐฉานที่แทบหมดความสามารถในการปกครองและควบคุมรัฐฉานอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากเมืองนายนั้นหมายถึงศูนย์กลางอำนาจในการควบคุมหัวเมืองไทใหญ่ทั้งปวงของพม่าในสมัยราชวงศ์คองบอง สภาพทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจก่อนการเข้ามาของอังกฤษ (กนกอร สว่างศรี, 2552: 20)

3.2. ความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน

ชาวไทใหญ่เป็นพลเมืองกลุ่มใหญ่สุดในรัฐฉาน ส่วนชาวเขาเผ่าต่างๆเป็นกลุ่มรองลงมา ซึ่งได้ขนานนามว่าเป็นดินแดน “หลอยสามสิบ ไตสามสิบ” อันหมายถึง การเป็นรัฐแห่งภูเขา สามสิบลูก ไตสามสิบเผ่า สิ่งนี้ได้แสดงถึงธรรมชาติของรัฐฉานในทางภูมิศาสตร์และความเป็น พหุสังคม หรือการเป็นรัฐที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี คำว่า “ไตสามสิบเผ่า” นี้ รวมถึง ไตปะหล่อง ไตกะเร้ง (กะเหรี่ยง) ไตกะฉิ่น ไตจีน ไตปะด่อง ไตตะนุ ไตตองสู ไตตองโย ไตองซา ไตกะตุ้ ไตมุเซอ ไตลีซอ ไตยอฮีน ไตก้อ (อีก้อ) ไตวะ ไตจะหน่อ ไตเมิงสา ไตมิน ไตจัน ไตลื้อ ไตมะยอก ฯลฯ ซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวเขาบนที่สุด อาศัยอยู่ตามเขาอย่างกระจัด กระจาย มีบ้างที่อยู่ตามพื้นที่ราบริมทะเลสาบอินเล เช่น พวกอินด้า ตะนุ ตะนอ เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในรัฐฉาน ส่วนใหญ่อ่านเขียนไม่ได้ นอกจากบางกลุ่มที่ได้รับวัฒนธรรมทางพุทธ ศาสนาเช่นเดียวกับชาวพม่า กลุ่มชาวเขาเผ่าอื่นๆ จะมีวัฒนธรรมและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ของตนเอง ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามเผ่า บางเผ่าอยู่กันเป็นสกุลต่างๆ และบางเผ่าก็อยู่กันเป็นจำนวน มาก ดังเช่น จากการสำรวจในสมัยอังกฤษเข้าปกครองรัฐฉานนั้น พบว่ามีกลุ่มจีนอาศัยอยู่ จำนวน 350,000 คน และคะฉิ่น 160,000 คน โดยต่างถูกปกครองด้วยหัวหน้าเผ่า หรือกลุ่มผู้อาวุโส (เพียศรี กาญจโนมัย, 2523:137-138)

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในรัฐฉานอันประกอบไปด้วยชนกลุ่มหลายกลุ่มนั้น หาก พิจารณาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์จะสามารถแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐ ฉานออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน นั่นก็คือ กลุ่มคนในเขตพื้นที่ราบและกลุ่มชาวเขาบนที่สูง ทั้ง 2 กลุ่มนี้ ได้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีต โดยมีวิถีการดำรงชีพ และระบบสังคมที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ ระบบสังคมในที่สูง

จะมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่กำหนดไว้ชัดเจนในจารีตของเครือญาติ ขณะที่ระบบ ในพื้นราบหุบเขาอย่างไทใหญ่ รัฐไม่มีพรมแดนชัดเจน และมีระบบความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับอำนาจ ของเจ้าฟ้า ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสองระบบนี้มีทั้งความขัดแย้งและการพึ่งพาอาศัยกัน เหตุมาจากร ะบบเศรษฐกิจแบบรัฐคอนในทวีปอย่างรัฐฉาน รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ เหล่านี้ได้เป็นข้อจำกัดอย่างสำคัญที่ทำให้ทั้งสองกลุ่มมีการติดต่อและพึ่งพากันมาตั้งแต่อดีต จน นำไปสู่การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ทั้งภาษา ศาสนาและทางเศรษฐกิจ ดังเช่น การติดต่อทาง การค้าในรัฐฉานตอนเหนืออย่างเมืองลีป้อ ที่มีการพึ่งพาแรงงานสัตว์เป็นหลัก โดยใช้วัวเพื่อบรรทุก เาสินค้า เช่น ใบชา ข้าว และสินค้าท้องถิ่นต่าง ๆ เดินทางไปค้าขายกับพวกปะหล่องที่อยู่บนที่สูง และนำเอาใบชาไปขายยังเมืองมณฑลหะเลย์ ของพม่า แล้วนำไหม ฝ้าย เส้นด้าย น้ำมัน ไม้ขีดส่งไปขาย ตามเมืองต่าง ๆ ในเขตเมืองลีป้อ และเมืองใกล้เคียง หรือแม้กระทั่งการค้าระหว่างชาวคะฉิ่นกับชาว ไทใหญ่ในเมืองบามอ ที่มีสินค้าสำคัญคือฝ้าย โดยทั้งชาวคะฉิ่นและไทใหญ่จะปลูกฝ้ายแล้วนำมา ขายยังเมืองบามอในช่วงฤดูฝน ส่วนฝ้ายที่ผลิตจากภาคตะวันออกของรัฐฉานก็สามารถที่จะขนส่ง

มายังเมืองบอมอได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นฤดูฝนก็ตาม เนื่องจากพ่อค้าจากรัฐฉานจะขนส่งโดยอาศัยลา หลังจากเข้ามาค้าขายยังเมืองบอมอแล้วก็จะออกจากเมืองไปในช่วงเดือนกรกฎาคม อีกทั้งพ่อค้าจากรัฐฉานยังนำกระบือเข้ามาขายในเมืองบอมอเป็นจำนวนมาก ลาจำนวนไม่น้อยที่อยู่ในเมืองบอมอในรัฐกะฉิ่นนั้นมาจากฝั่งตะวันออกของรัฐฉานทั้งสิ้น

การขยายอิทธิพลทางการเมืองการปกครองระหว่างกัน โดยจะพบว่าเจ้าฟ้าในที่ราบหุบเขา อาจจะมีอำนาจปกครองคลุมไปถึงพื้นที่สูง แต่กลุ่มคนบนที่สูงก็อาจจะยอมรับเจ้าฟ้าหลายคน หรือ มีการยอมรับอำนาจของกันและกัน กลุ่มคนบนที่สูงอาจจะรับเอารูปแบบทางสังคมของคนในที่ราบ หุบเขามาใช้ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเปลี่ยนมาเป็นคนในที่ราบ ตรงกันข้ามพวกเขายังดำรงวิถีชีวิต อยู่บนที่สูง นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนพื้นราบและที่สูงภายในรัฐฉานแล้ว ชาวพื้นราบ ด้วยกันเองอย่างไทใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานบริเวณฝั่งตะวันตกแม่น้ำสาละวิน และกลุ่มไทลื้อ ไทจีน ที่มีถิ่นฐานอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน เหล่านี้ก็ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับ สังคมภายนอก ดังเช่น การติดต่อทางการค้าระหว่างเมืองเชียงตุงและเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแม้ว่า ในปี ค.ศ.1837 รัฐบาลสยามมีคำสั่งห้ามไม่ให้เมืองเชียงใหม่ฟื้นฟูการค้าขายกับเมืองเชียงตุง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน บ้านปากบงได้รับคำสั่งว่าไม่ให้คนใด ๆ ผ่านด่านเพื่อไปค้าขายกับเมืองเชียงตุง แต่จาก จดหมายเหตุของ McLeod นักการทูตชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาสำรวจดินแดนในปี ค.ศ.1837 โดยผ่านเมืองล้านนาและเมืองเชียงตุง ได้ยืนยันว่า ยังคงมีการติดต่อกันทางการค้าโดยการลักลอบ ค้าขายระหว่างสองเมืองนี้ ซึ่งนับวันจะขยายกว้างออกไปโดยไม่มีใครสามารถขัดขวางได้ ใน จดหมายเหตุของ McLeod ยังกล่าวถึงชาวจีนจำนวนหนึ่ง ซึ่งทำงานในภาคต่าง ๆ ได้แก่ ช่างฝีมือ กรรมกรสร้างถนน หรือกสิกรในเวียงเชียงตุง (กนกอร สว่างศรี, 2552: 22-23)

นอกจากความสัมพันธ์ในการค้าชุมชนพื้นราบแล้ว ในรัฐฉานยังมีการติดต่อสัมพันธ์กับ สังคมภายนอก โดยการแลกเปลี่ยนภาษาวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ กับอาณาจักรใหญ่ อย่างอินเดีย จีน ผ่านอาณาจักรพม่าและสยาม (ล้านนา) ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางวัฒนธรรม ของกลุ่มคนไทพื้นราบในรัฐฉานทั้ง 2 ฝากฝั่งแม่น้ำสาละวินเป็นอย่างมาก การถ่ายทอดวัฒนธรรม จนก่อให้เกิดเอกลักษณ์ร่วมกันที่สำคัญ ก็คือ การรับเอาศาสนาพุทธจากอาณาจักรใหญ่เข้ามาใน สังคมจนมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คนในรัฐฉาน และได้ฝังรากลึกในเวลาต่อมา บรรดาหัวเมือง ต่าง ๆ ในรัฐฉานฟากตะวันตกยังคงไม่ได้รับนับถือพุทธศาสนกันอย่างทั่วถึง ยกเว้นบางเมืองในรัฐ ฉานทางใต้ อย่างเมืองของหัวขั้วที่อาจรับพุทธศาสนาแบบพม่ามาแล้วตั้งแต่ในสมัยพุกาม หรือเมือง นาย ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางวัฒนธรรมกับล้านนามาตั้งแต่ในสมัยพญามังราย ในปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นเหตุให้ในบางแห่งที่ศาสนาพุทธยังเข้าไม่ถึง มีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อัน แสดงถึงความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ (animistic worship) เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและสังคมที่ สำคัญโดยแสดงออกในรูปแบบของงานประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ยังคงนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แบบโบราณ อาทิ ในเมืองอ่องป่อง (Onbaung) หรือเมืองสีป้อ เมืองมิด และเมืองอื่น ๆ ในรัฐฉาน เมื่อ

เจ้าฟ้าสิ้นพระชนม์จะมีการปฏิบัติตามประเพณีความเชื่อแบบไสยศาสตร์ โดยการฆ่าทาตและบรรดาช้างม้าตัวโปรดที่เจ้าฟ้าเคยประทับแล้วฝังไปพร้อม ๆ กับพระศพของเจ้าฟ้า เพื่อมุ่งหวังจะให้ตามไปปรับใช้เจ้านายต่อไปในโลกหน้า จะเห็นได้จากคำกล่าวของ Harvey ที่ได้บรรยายถึงขบวนแห่งพระศพอันยิ่งใหญ่ของเจ้าฟ้าในอดีตว่า

“ในขบวนแห่งพระศพ จะมีทั้งขบวนช้าง จำนวน 10 เชือก ม้าจำนวน 100 ตัว ผู้หญิง 100 คน และผู้ชาย จำนวน 100 คน ซึ่งอาจจะต้องถูกสังเวยเพื่อการบูชาวิญญาณและฝังไปพร้อมกับหลุมฝังศพของเจ้าฟ้า” (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2546: 22-23)

การนับถือพระพุทธศาสนาในสังคมของกลุ่มคนพื้นราบในราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ได้ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางความเชื่อภายในรัฐ จนอาจกล่าวได้ว่า สังคมจารีตรัฐฐานอยู่ในสภาวะระหว่างความเชื่อถึงเหนือธรรมชาติตามแบบชนเผ่าดั้งเดิม และความเป็นกลุ่มชนที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมโดยการรับเอาศาสนาพุทธเข้ามานับถือปฏิบัติ มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่หากพิจารณาศาสนาพุทธในฐานะปัจจัยที่กำหนดให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมจารีตของกลุ่มคนพื้นราบในรัฐฐาน จะพบว่า ศาสนาพุทธถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้นำใช้เพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมทางอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ดังจะเห็นได้ว่า สมัยที่รัฐฐานตกอยู่ในอำนาจการปกครองของกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของพม่าอย่างพระเจ้าบุเรงนอง ราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ศาสนาพุทธได้เป็นสิ่งที่สร้างแรงยึดเหนี่ยวให้เจ้าฟ้าและชาวไทใหญ่ยอมรับในการปกครองและวัฒนธรรมของพม่า โดยพระองค์ได้นำเอาศาสนาพุทธนิกายเถรวาทแบบพม่าเข้ามาเผยแพร่ในรัฐฐาน สั่งยกเลิกประเพณีพื้นเมืองที่สะท้อนถึงความเชื่อแบบเก่าและขัดกับหลักพุทธศาสนา เช่น ห้ามการฆ่าสัตว์และคนเพื่อการบูชาวิญญาณ รวมถึงประเพณีการฆ่าสัตว์และคนเพื่อการบูชาวิญญาณ รวมถึงประเพณีการฆ่าสัตว์และคนในพิธีกรรมงานศพของเจ้าฟ้า ทรงสร้างเจดีย์ที่เมืองลีป้อและเมืองมิด อีกทั้งยังได้อุทิศที่ดินในการสร้างวัด และเชิญพระสงฆ์ที่มีความรู้มาจำพรรษาอยู่ในวัดที่สร้างใหม่เพื่อเผยแผ่ศาสนาด้วย ซึ่งบรรดาเจ้าฟ้า เสนาอำมาตย์และขุนนางจะต้องเข้ามารฟังพระธรรมเทศนาในวันพระทุกสัปดาห์ต่อเดือน และเรียนรู้เกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรม นอกจากนี้ยังได้มีการนำเอาพระไตรปิฎกครั้งหนึ่งมาไว้ที่วัดในเมืองลีป้อ และอีกครั้งหนึ่งไว้ที่วัดในเมืองมิดอีกด้วย (กนกอร สว่างศรี, 2552: 25)

นโยบายทางศาสนานิกายเถรวาทของพม่า ดำเนินควบคู่ไปกับมาตรการทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ ส่งผลให้อิทธิพลของวัฒนธรรมพม่า ทั้งรูปแบบศิลปะ สถาปัตยกรรม การแต่งกาย และวิธีการนับวันแบบพม่า สิ่งเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาทในกลุ่มผู้นำและวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่อย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมพม่ามีบทบาทอยู่พอสมควรในการปรุงแต่งอัตลักษณ์ในความ

เป็นไทใหญ่ และกลุ่มไทอื่นๆ บริเวณฝั่งปากตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ในขณะที่รัฐฉานในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นเมืองหลัก ประกอบด้วยกลุ่มไทลื้อ และไทจีน มีพัฒนาการทางภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นเอกเทศต่างจากกลุ่มชาวไทใหญ่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ขณะที่กลุ่มไทใหญ่อยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลพม่า-ธิเบต โดยเฉพาะพม่า กลุ่มที่พม่าเรียกว่า คะฉิ่น แต่ชาวไทลื้อ และไทจีน ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มที่พูดภาษามอญ-เขมร เช่น ชาวลัวะ ข่า และมอญ เป็นต้น เนื่องจากความเกี่ยวข้องเป็นพิเศษกับวัฒนธรรมล้านนาได้ทำให้กลุ่มชนบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินรับเอาพุทธศาสนาในแบบที่ใกล้เคียงกับไทลื้อในสิบสองปันนา และไทขวนในล้านนา ซึ่งเป็นศาสนาที่มีการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์และความเชื่อดั้งเดิมเช่นเดียวกับล้านนา แม้ว่าในช่วงที่หัวเมืองบางแห่งได้ตกอยู่ภายใต้อาณัติของพม่าตั้งแต่สมัยพระเจ้าบุเรงนอง แต่ชาวไทลื้อและไทจีนในฝั่งปากตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมพื้นเมืองและพุทธศาสนาในแบบของตนเองไว้ โดยไม่ถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมพม่าแต่อย่างใด ต่างจากหัวเมืองทางปากตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมพม่าและพุทธศาสนานิกายเถรวาทอย่างเข้มข้นมากกว่า โดยเฉพาะกลุ่มเมืองที่ยังไม่ได้นับถือพุทธศาสนามาก่อน (กนกร สว่างศรี, 2552: 26)

ความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับนครรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสัมพันธ์แบบรัฐประเทรราช เมืองต่างๆ มีหน้าที่ส่งส่วยภาษีและเครื่องราชบรรณาการต่างๆ ให้แก่พม่านั้นเองหัวเมืองประเทศราชต่างๆ ได้ส่งเครื่องราชบรรณาการและแรงงานให้กับราชสำนักพม่า จึงทำให้หัวเมืองต่างๆ รวมทั้งรัฐไทใหญ่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับราชสำนักพม่า รวมทั้งยังมีการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติโดยผ่านการแต่งงานระหว่างราชวงศ์พม่ากับธิดาเมืองประเทศราชต่างๆ ต่อมาช่วงสมัยพระเจ้าสิปป์ทวงเกียจากหัวเมืองต่างๆ จำนวนมากอีกทั้งยังเป็นกษัตริย์ที่มีความโหดร้ายได้สังหารบรรดาเชื้อพระวงศ์ของพระเจ้ามินดง รวมทั้ง บรรดาผู้ที่มิเชื่อสายไทใหญ่ การกระทำดังกล่าวทำให้บรรดาเจ้าฟ้าหัวเมืองต่างๆ ไม่พอใจและเริ่มแข็งข้อต่อราชสำนักพม่า มีการตั้งกองกำลังเป็นอิสระบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2546 : 117) การเมือง การปกครองและระบบเศรษฐกิจในช่วงอาณานิคม รัฐบาลอาณานิคมอังกฤษในรัฐฉานตอนเริ่มแรกได้นำรูปแบบการจัดองค์กรทางการเมืองที่สถาปนาขึ้นในช่วงใกล้สิ้นสุดยุคก่อนอาณานิคม มาใช้กับการเมืองบริหารในระดับล่างๆ แต่ก็ได้ค่อยๆ เริ่มกระบวนการจัดระเบียบใหม่ตามหลักเหตุผลในส่วนของการบริหารจากส่วนกลางที่ค่อยๆ ซึมแทรกลงสู่เบื้องล่าง และส่งผลต่อชีวิต ประชากรจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับกรณีของชนชั้นชาวนาที่อาศัยอยู่ในเขตที่ราบกระบวนการนี้ ซึ่งเริ่มต้นอย่างช้าๆ ด้วยเหตุผลหลายประการ ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองกระบวนการนี้ดำเนินไปได้ด้วยดีในเขตรัฐฉาน และในเขตคะยาซึ่งแยกออกจากกันทางกฎหมาย แต่ไม่ใช่ในทางการบริหารเหตุผลหนึ่งก็คือรัฐบาลอังกฤษมีความห่วงใยเหมือนกษัตริย์พม่า ว่าที่

ราบสูงไทใหญ่และเขตภูเขาที่ห่างไกลนั้นเป็นภัยคุกคามทางยุทธศาสตร์ต่อรัฐ เนื่องจากตามประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาภูมิภาคนี้เป็นเขตที่กองกำลังจากภายนอกใช้เข้าโจมตีที่ราบลุ่มอิระวดี เหตุผลที่สองคือ รัฐฉานเป็น “รัฐที่มีความก้าวหน้าทางการเมืองที่สุด” ในบรรดาดินแดนในเขตภูเขา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐนี้มีโครงสร้างทางชนชั้นที่ชัดเจน มีการปกครองที่มีลักษณะซับซ้อนกว่า และครอบครองพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กินอาณาบริเวณมากกว่า ชุมชนของชาวเขาเผ่าชิน คะฉิ่น รวมถึงกระเหรี่ยงด้วย ในรัฐฉาน พวกเจ้าฟ้า (sawbwas) อยู่ใน ตำแหน่งที่เทียบได้กับเจ้าผู้ครองเหนือหัวที่เป็นอิสระแต่ส่งบรรณาการให้กับกษัตริย์ที่กรุงอังวะ และอยู่ในฐานะ คู่-จิ หรือ เมี้ยว ภายใต้การควบคุมทางการเมืองการบริหารของอำนาจจากส่วนกลาง (ปานแพร เซวณัประยูร, 2550: 44-46) การแสวงหาผลประโยชน์ในรัฐฉานนั้นเริ่มต้นในศตวรรษที่ 20 โดยที่ก่อนหน้านี้อังกฤษก็เหมือนกับบรรดากษัตริย์อื่นๆ ของพม่าที่พยายามควบคุมพื้นที่และราษฎรของตนโดยที่มีการเสีย

ค่าใช้จ่ายถูกที่สุดเท่าที่ทำได้ เจ้าฟ้าซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้นมีการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้บ่อยมาก ต่อมา ค.ศ. 1886 (พ.ศ. 2429) เจ้าหน้าที่อังกฤษได้ยื่นหนังสือต่อบรรดาเจ้าฟ้า อธิบายหลักการที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายของตนผู้นำเหล่านี้ “ได้รับความมั่นใจว่าจะไม่มีการเข้าแทรกแซงใดๆ ในกิจการภายในของรัฐ” ที่ตนปกครองอยู่แต่พวกเขาต้องยอมรับความเหนือกว่าของอังกฤษ ในขณะเดียวกันเพื่อแลกกับการที่บรรดาเจ้าฟ้ายอมรับเงื่อนไขและยอมส่งเครื่องราชบรรณาการประจำปีเข้าคลังของรัฐบาลอินเดีย รัฐบาลอังกฤษจะยอมรับเจ้าฟ้าผู้ซึ่งมีอำนาจครอบ ครองจริง จะเชิดชูสิทธิต่างๆ ให้เสรีภาพ และเปิดประตูการค้าให้ ระหว่างปี ค.ศ. 1886 และ 1895 บรรดา เจ้าฟ้า ทั้งหลายต่างทยอยกันเข้าทำสัตย์ปฏิญาณแสดงความจงรักภักดีต่ออังกฤษ และหลังจากถูกบังคับให้ละทิ้งข้ออ้างใดๆ ที่จะควบคุมพรมแดนของเขตปกครองของตน พวกเขาก็ตอบรับแต่งตั้งให้อยู่ใต้การดูแลของผู้ช่วยผู้ดูแลชาวอังกฤษ อังกฤษได้ปฏิเสธอำนาจของเจ้าฟ้าในการควบคุมป่าไม้ เหมือนแร่และทรัพยากรแร่ธาตุต่างๆ (ปานแพร เซวณัประยูร, 2550: 46) ในดินแดนที่ตนเองปกครอง เมืองต่างๆ ที่ได้รับพัฒนาในช่วงนี้ถูกดึงอำนาจออกจากเจ้าฟ้าแล้วโอนไปขึ้นกับสภาท้องถิ่นที่ควบคุมโดยผู้พลพจากภายนอก เจ้าฟ้าจึงได้รับเอาวิธีการปกครองที่เป็นระเบียบมากขึ้น วิธีการเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนกฎหมายต่างๆ ก็ถูกทำให้เป็นมาตรฐานมากกว่าเดิม ค.ศ. 1890 (พ.ศ. 2433) กระบวนการทำงานแบบราชการของรัฐที่มีการจัดระเบียบใหม่ตามหลักแห่งเหตุผลบางอย่างจะถูกนำมาบังคับใช้กับบรรดาเจ้าฟ้า แต่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญก็ไม่ได้เริ่มขึ้นจนกระทั่งถึงต้นทศวรรษ 1920 ซึ่งถึงตอนนั้นเหตุการณ์ทางการเมืองในที่อื่นในอินเดียของอังกฤษ และในพม่า ก็ทำให้การสถาปนาการจัดการบริหารแบบใหม่กลายเป็นความจำเป็น รัฐอาณานิคมสามารถธำรงการควบคุมเจ้าฟ้าไว้ได้ตลอดสมัยอาณานิคม โดยผู้ที่ปลดพวกเขาออกจากตำแหน่ง หรือไม่กี่สลายรัฐของพวกเขาหากไม่ยอมตามข้อเรียกร้องของผู้ตรวจการ ตามจริงแล้วมีรัฐ 14 รัฐที่ถูกสลายไปโดยนำมาผนวกรวมกันและยกเลิกสถานภาพของ เจ้าฟ้า ซึ่งทำให้เกิดหน่วยบริหารที่ใหญ่ขึ้นและมีประสิทธิภาพกว่าเดิม

การปกครองแบบอาณานิคมทำให้ เจ้าฟ้า ทำงานได้ง่าย ครอบงำที่ยึดเชื่อฟังอังกฤษสำหรับหัวเมืองสองฟากแม่น้ำสาละวินอังกฤษยังคงให้รักษาระบบเจ้าฟ้าต่อไปภายใต้การดูแลของข้าหลวงใหญ่และทำให้หัวเมืองนั้นๆ รวมตัวกันอย่างหลวมๆ ภายใต้ชื่อ สหพันธรัฐรัฐฉาน (Shan States Federation) ขึ้น เพื่อปกป้องบรรดา เจ้าฟ้า เนื่องจากเจ้าฟ้าหัวเมืองต่าง ๆ นั้นมีหน้าที่ดูแลกิจการภายในและงบประมาณของรัฐ ความเป็นรัฐฉานในทางการเมืองจึงเริ่มต้นนับแต่บัดนี้เป็นต้นมา (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2546 : 119) ดังนั้นการปกครองในสมัยที่อังกฤษเข้าปกครอง ช่วง ค.ศ. 1885-1947 (พ.ศ. 2428-2490) สำหรับพม่าที่อังกฤษได้ทำลายสถาบันกษัตริย์ของพม่าโดยสิ้นเชิง กษัตริย์ธิบอซึ่งปกครองพม่าใน ตอนนั้น ได้ถูกเนรเทศให้ไปอยู่ที่รัตนคีรี ซึ่งเป็นเมืองเล็กในอินเดีย และอังกฤษได้ผนวกพม่าเข้าเป็น มณฑลหนึ่งของอินเดียโดยส่งข้าหลวงจากอินเดียเข้ามาปกครอง (นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว, 2549 : 24)

แต่สำหรับรัฐฉานนั้น อังกฤษได้เข้าไปยึดครองประมาณปี ค.ศ. 1888 (พ.ศ. 2431) ให้อำนาจแก่เจ้าฟ้าในการปกครองบ้านเมืองดั้งเดิมและเป็นรัฐในอารักขาโดยได้แต่งตั้งข้าหลวงชาวอังกฤษให้มาคอยกำกับและเป็นที่ปรึกษา แต่ไม่ได้ก้าวล่วงอำนาจหน้าที่ของเจ้าฟ้า เพียงแต่กำหนดอัตราภาษีอากรให้เจ้าฟ้าเก็บจากราษฎรเพื่อส่งส่วยให้รัฐบาลอังกฤษในสมัยนี้ อังกฤษแบ่งรัฐฉานออกเป็น 2 ส่วน คือฉานเหนือ มีลาเลียวเป็นเมืองหลวง เมืองสำคัญอื่นๆ มี แสหนวี น้ำตัน สีป้อ เมืองมิด เมเมียว เมืองไฮย ด่างยาน น้ำคำ และฉานใต้ มีตองจีเป็นเมืองหลวง เมืองสำคัญอื่นๆ มียอง ห้วย ล้อจ้อจอก หลอยแลม ลายข้า เมืองนาย ลางเคือ หมอกใหม่ เมืองปัน อังกฤษได้เข้ามาปกครองพม่าและฉานในฐานะที่แตกต่างกัน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าพม่า นั้นเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย แต่ฉานนั้นมีฐานะถึงรัฐในอารักขาของอังกฤษ เจ้าฟ้าในตอนนั้นมี 33 เมือง ได้รับสิทธิในการนับถือศาสนาและให้ความใกล้ชิดอย่างยิ่งกับรัฐบาลอังกฤษ อังกฤษได้จัดตั้ง “สหพันธรัฐฉาน” โดยมีสถานิติบัญญัติเป็นเจ้าฟ้าในแต่ละเมืองเป็นสมาชิก นอกจากนี้อังกฤษได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกผู้นำฉานสำหรับลูกหลานเจ้าฟ้า มีการนำความเจริญต่างๆ จากตะวันตกเข้าสู่ฉานเช่น ถนนอาคาร โรงเรียน คอนเวนซ์ โดยที่ในช่วงเวลาดังกล่าวเจ้าฟ้านิยมที่จะส่งบุตรหลานของตนเองไปเรียนต่างประเทศ เพื่อที่จะได้กลับมาพัฒนาประเทศ อังกฤษได้ปลุกฝังความภักดีของเจ้าฟ้าต่อรัฐบาลอังกฤษและคนอังกฤษ (นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว , 2549: 27) อย่างไรก็ตามเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เมืองกุด น้ำคู้ ซึ่งมีแร่เงิน ตะกั่ว ทองแดง สังกะสี หินบะดัม ฯลฯ อังกฤษปกครองเก็บเกี่ยวผลประโยชน์โดยตรงอังกฤษเข้าปกครองพม่าเป็นระยะเวลา 60 กว่าปี ได้สร้างทั้งความเจริญและความแตกร้าวระหว่างฉานและพม่า เช่นการที่อังกฤษปกครองโดยใช้ระบบที่แตกต่างกัน อังกฤษใช้ทหารชนกลุ่มน้อยเป็นทหารในการปราบปรามยึดครองและควบคุมพม่า อังกฤษให้เกียรติปกป้องเจ้าฟ้าไทใหญ่และจัดการทางทหารให้ทางด้านเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจในสมัยอาณานิคมเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กิจกรรมทางเศรษฐกิจเกือบทั้งหมดต่างตกอยู่ในการครอบครองของรัฐบาล นายทุนอาณานิคมและนายทุนต่างชาติ พวกนายทุนต่างชาติสามารถดำเนินธุรกิจการค้าได้ตามใจตน

ก็ด้วยได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆจากรัฐบาลนายทุน นายทุนชาวจีนและแขกได้โอกาสครอบครองกิจการขนาดเล็กตามที่ได้รับอนุญาตไว้ ในขณะที่คนท้องถิ่นส่วนใหญ่กลับตกอยู่ในภาวะของการถูกรอบำงำกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือการเพาะปลูกข้าว หลังจากที่ยังถูกขูดรีดจนได้ขยายพื้นที่ปลูกข้าวเนื่องมาจากความต้องการข้าวของตลาดยุโรป ทำให้พื้นที่เพาะปลูกขยายตัวอย่างรวดเร็วปัจจัยที่เกื้อหนุนการเพาะปลูกข้าว คือ การคมนาคมขนส่งที่สะดวกขึ้น การสร้างทำนบกักเก็บน้ำและการขุดคลองชลประทาน ดังนั้นการเพาะปลูกข้าวซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจจึงได้ขยายตัวจากการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศไปสู่การผลิตเพื่อส่งออก แต่ทว่าในการส่งข้าวสู่ตลาดต่างประเทศนั้นกลับตกอยู่ในมือของนายทุนต่างชาติ (ปานแพร เขาวนัประยูร, 2550: 46)

นอกจากนี้อังกฤษได้ขยายภาคเศรษฐกิจและภาคการผลิตกระจายไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเปิดดำเนินการกิจการป่าไม้และผลิตถ่านจากไม้ในปี ค.ศ.1862 (พ.ศ. 2405) มีการเพิ่มเที่ยวการเดินทางของรถไฟเร็วกลไฟอีรวดีในปี ค.ศ. 1865 (พ.ศ. 2408) และมีการสร้างทางรถไฟในปี ค.ศ. 1869 (พ.ศ. 2412) หากวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจของสมัยอาณานิคมโดยรวม นับได้ว่าการเกษตร การทำเหมืองและการทำไม้ซึ่งเป็นเศรษฐกิจหลักของพม่านั้นมีการขยายตัวในด้านกำลังการผลิตสูงกว่าในยุคสมัยที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณการผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้นหลายเท่าอันเนื่องเพราะมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวในเขตพม่าตอนล่าง และยังสามารถส่งออกข้าวในปริมาณที่สูงมาก การศึกษาในสมัยที่อังกฤษปกครองมีโรงเรียนของหมอสอนศาสนา และชาวอังกฤษได้เปิดโรงเรียนให้แก่โอรสธิดาของเจ้าฟ้าและเชื้อพระวงศ์ชั้นที่ดองจี เรียกว่า Shan Chief's School โอรสเจ้าฟ้าบางองค์ก็ถูกส่งไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยในร่างกุ้ง หรือประเทศอังกฤษนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา รัฐบาลพม่าก็ตั้งโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น ผลการสำรวจโรงเรียนในปี 1985 มีจำนวนโรงเรียนระดับประถมต้น 1,714 โรงเรียน ระดับมัธยมต้น 150 โรงเรียน ระดับมัธยม 55 โรงเรียน ระดับวิทยาลัย 2 โรงเรียน สำหรับภาษาที่ใช้สอนในสถานศึกษาทุกระดับคือ ภาษาพม่าและภาษาอังกฤษเท่านั้น ภาษาของเผ่าพันธุ์อื่นถูกห้ามสอน นอกจากในวัด ถึงแม้ว่าอังกฤษจะมีการสร้างโรงเรียนแต่กลุ่มคนที่มีสิทธิเข้าเรียนนั้นก็ยังมีเพียงบางกลุ่มและไม่ทั่วถึง วัดจึงยังมีความสำคัญต่อชาวไทใหญ่ในการเป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้และเป็นสถานที่ในการสอบภาษาไทใหญ่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้เข้าครอบครองพม่าและรัฐฉานในปี ค.ศ.1942 (พ.ศ.2485) และได้เข้ามาปกครองพม่าทั้งหมดสามปี โดยมีบรรดากลุ่มที่เคลื่อนไหวทางการเมืองต่างๆ กังวลกับการปกครองของญี่ปุ่นจึงได้ร่วมกันจัดตั้งขบวนการใต้ดินเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นและหันไปสนับสนุนอังกฤษซึ่งให้สัญญาว่าจะคืนเอกราชกับให้พม่าและชาวไทใหญ่ ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกอังกฤษได้เข้ามาปกครองพม่าอีกครั้งหนึ่ง จึงเกิดการต่อต้านอังกฤษและเรียกร้องอิสรภาพทั่วทั้งประเทศ (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2546 : 120) ระบบเศรษฐกิจในช่วงที่ญี่ปุ่นปกครองนั้นถึงแม้ว่าจะมีแค่ 3 ปี ทำให้พม่ามีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจพอสมควร ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ.1942 (พ.ศ.2485) รัฐบาลพม่าซึ่งตั้งขึ้นภายใต้การปกครอง

แบบทหารของญี่ปุ่นได้ดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อฟื้นฟูสภาพการณ์อันเลวร้ายภายในประเทศอันเนื่องด้วยภาวะสงคราม แต่กระนั้นรัฐบาลพม่าซึ่งอยู่ใต้อำนาจการปกครองแบบทหารของญี่ปุ่นกลับมีอาจดำเนินการข้ามพ้นนโยบายของบริษัทนายทุนญี่ปุ่นไปได้ ดังนั้นนโยบายทั้งหลายตามที่ได้กล่าวไปจึงกลายเป็นเพียงนโยบายเพื่อผันไปสิ้นเศรษฐกิจในสมัยญี่ปุ่นปกครองนั้น มีการกำหนดแผนการพัฒนาต่างๆ อาทิ การเกษตร การปศุสัตว์ การทำไม้ และขุดเจาะขุดน้ำมันแร่ธาตุ มิเพียงแค่นี้ยังได้มีการวางโครงการด้านต่างๆ อาทิ ธนาคาร สินค้านำเข้า สินค้าส่งออก อุตสาหกรรมหัตถกรรม และการกระจายสินค้าในแผนงานด้านการเกษตรนั้นมีการลดค่าเช่าที่ทำกินให้กับชาวนา ในด้านการธนาคารนั้น ธนาคารโยโกฮามะและธนาคารพัฒนาภาคได้เพียง 2 แห่งได้ดำเนินการกumulเศรษฐกิจของพม่าทั้งหมด มีการออกธนบัตรญี่ปุ่น โดยไม่มีการรับรองมูลค่าและขาดการควบคุมปริมาณจนก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ดังนั้นค่าครองชีพจึงสูงขึ้นหลายเท่าตัว นอกจากนี้ยังมีการส่งออกสินค้าที่ผลิตขึ้นในพม่าด้วยวิธีไม่ถูกต้องจนเป็นเหตุให้ความเป็นอยู่ฝืดเคืองอย่างหนักในด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมนั้น ปัญหาเครื่องจักรกล การขาดแคลนน้ำมันและการไม่มีวัตถุดิบได้ส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคขาดแคลนอย่างหนัก แม้แต่สินค้าอุปโภคบริโภคที่ผลิตได้จากงานหัตถกรรมภายในบ้านก็แทบไม่เพียงพอ กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจในสมัยญี่ปุ่น แม้จะมีการวางนโยบายต่างๆ ไว้ก็ตาม แต่นโยบายเหล่านั้นกลับมิใช่ นโยบายที่จักเป็นประโยชน์ต่อประชาชนพม่าประชาชนพม่าต้องประสบกับสภาวะการทุกข์ยากอย่างมาก (ปานแพร เซาว์นประยูร, 2550: 46)

ต่อมาในภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างที่นายพลอูอองซาน ดำเนินการต่อสู้เรียกร้องเอกราชให้กับพม่า อังกฤษไม่ยอมคืนเอกราชให้กับไทใหญ่และอังกฤษมี 3 ทางให้เลือกคือให้อาณาจักรไตแยกเป็นอิสระปกครองตนเอง แต่เงื่อนไขอังกฤษขอปกครองไทใหญ่ไปอีก 5 ปี หลังจากได้รับเอกราชจากพม่า เพื่อจะได้จัดการวางระเบียบการปกครองของรัฐบาลให้เรียบร้อย ทางที่ 2 คือการอยู่ร่วมกับพม่าและอย่างสุดท้ายคือเข้ามาอยู่ร่วมกับประเทศไทย เพราะถือว่าเป็นเชื้อชาติเดียวกัน (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2549 : 28-29) ทางค่านายพล อู ออง ซาน ผู้นำคนสำคัญของพม่าได้ชักชวนบรรดาเจ้าฟ้าและผู้แทนฝ่ายชาวไทใหญ่เข้าประชุมร่วมกับผู้แทนรัฐบาลต่างๆ เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1947 (พ.ศ.2490) ที่ปางหลวงเมืองหลอฮ์เลม ที่ประชุมได้ทำสัญญากำหนดเวลาอยู่ร่วมกันเป็นสหภาพพม่า 10 ปี ลงนามสัญญากัน ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 1947 สนธิสัญญาปางโหลง หรือ Panglong Agreement มีผู้เข้าร่วมที่เป็นชาวไทใหญ่ คะฉิ่น ฉิ่นและรัฐบาลชั่วคราวของพม่า หลังจากที่ยังอังกฤษให้อเอกราชแก่ประเทศพม่า มีเจ้าฟ้าส่วยใต้หรือเจ้าฟ้าคำศึกเมืองของห้วยเป็นประธานาธิบดี และนายพล อู ออง ซาน เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาใน ค.ศ. 1957 (พ.ศ.2500) เป็นปีที่ครบตามสัญญา 10 ปี จึงมีการประชุมเพื่อขอแยกตัวจากสหภาพพม่าเป็นรัฐอิสระ แต่ฝ่ายพม่าซึ่งมีอูนู เป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้เปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง จึงใช้อำนาจปกครองรัฐบาลตามเดิมและส่งกองทหารพม่าไปประจำอยู่ตามเมืองต่างๆ

นับตั้งแต่หลังสัญญาปางหลวง มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง การปกครองทำให้รัฐ
 ฉานเกิดความไม่ปกติขึ้นมีการต่อต้านทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มน้อยกับพม่า ชาวชานอย่างไท
 ใหญ่ คะฉิ่น ปะโอ กระเหรี่ยง และอื่นๆได้เดินทางไปอาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงอย่างประเทศไทย
 บางส่วนได้อพยพเข้าสู่หัวเมืองใหญ่ที่มีความสงบปราศจากการต่อต้านซึ่งกันและกัน อย่างชาวไท
 ใหญ่ในเขตเมืองเชียงตุง มีหลายหมู่บ้านที่เข้ามาตั้งรกรากจากภัยสงครามและดำรงความเป็นไท
 ใหญ่ท่ามกลางสังคมไทจีน ในเมืองเชียงตุง

